

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: een kwetsbare groep

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) zijn minderjarigen uit een land dat niet behoort tot de Europese Economische Ruimte (De Europese Unie, Noorwegen, IJsland en Liechtenstein). Ze komen in België aan zonder begeleiding van een persoon die een ouderlijke autoriteit over hen uitoefent (vader, moeder, voogd). Zo zijn er 1 500 tot 2 000 jongeren per jaar. Eén op twee zou binnen de 48 uur verdwijnen uit een van de twee eerstelijnsopvangcentra (Neder-Over-Heembeek en Steenokkerzeel).

Sommige NBMV vallen ten prooi aan mensenhandelaars.

Zo kunnen deze jongeren beslissen om naar een kennis of familie in België of het buitenland te gaan. Net als elke niet-begeleide jongere zijn ze tijdens hun traject blootgesteld aan risico's of kunnen ze zichzelf in gevaar brengen in een poging om te overleven. Sommige NBMV vallen ten prooi aan mensenhandelaars. NBMV vormen een bijzonder kwetsbare groep, ongeacht welk doel ze zelf nastreven. Velen onder hen zijn getraumatiseerd of ziek, tien procent van de meisjes is zwanger en de meesten spreken geen enkele vreemde taal.

Hoe heet je? Hoe oud ben je? ...

In 2009 behandelde Child Focus 279 dossiers van verdwijningen van NBMV, tegenover 351 in 2008. Er werden 40 nieuwe dossiers geopend in 2009 (44 in 2008). Het gedaalde aantal signaleringen van verdwijningen van NBMV bij de plaatselijke politie en de gewijzigde modus operandi van Child Focus sinds 2007, verklaren de lage cijfers. Child Focus eist immers sinds 3 jaar dat het voldoende informatie krijgt over de

identiteit van de vermiste jongeren (met name o.a. een correct gespelde achternaam) vooraleer er een dossier geopend wordt en er efficiënt kan gezocht worden. De initiële registratie moet daarom nauwgezet en systematisch gebeuren. Indien deze identiteitsgegevens verschillen, onjuist of onvolledig blijken, dan moet de Dienst Voogdij hiervan zo snel mogelijk op de hoogte worden gebracht.

Prompt handelen

Snel en alert handelen, in goede samenwerking met de betrokken actoren en op basis van zoveel mogelijk informatie is dan ook een kritieke succesfactor om een verdwijningszaak zo goed mogelijk te behandelen. Op 12 november 2008 werd bij Child Focus een samenwerkingsprotocol ondertekend tussen Child Focus en de verschillende diensten die betrokken kunnen zijn bij de verdwijningsdossiers van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die doorverwezen worden naar de observatie- en oriëntatiecentra Steenokkerzeel en Neder-Over-Heembeek. Het protocol beoogt een beter coördinatie van de acties van de verschillende actoren in

geval van verdwijning van een NBMV en de preventie ervan. In de loop van 2009 kwam een werkgroep verschillende keren samen om de werking van dit nieuwe protocol te evalueren. Op het einde van het jaar werd beslist dat het nog te vroeg was om definitieve conclusies te trekken. Dit evaluatieproces wordt dan ook verdergezet in 2010. Er wordt ook bekeken of het opportuun is om de werking van dit samenwerkingsprotocol uit te breiden tot op nationaal niveau. Ook zal de vraag naar specifieke criteria om te bepalen of de verdwijning van een NBMV al dan niet onrustwekkend is, verder uitgewerkt worden in het komende jaar.

44% van de NBMV waarvoor Child Focus een dossier behandelt, zijn meisjes, 56% zijn jongens. De leeftijd van de meeste NBMV ligt op het moment van verdwijning tussen de 13 en de 17 jaar.

Van de 279 NBMV waarvoor in 2009 een verdwijningsdossier werd behandeld, was 28% afkomstig uit Oost-Europa. 19% had een nationaliteit uit Azië / het Midden-Oosten, 18% was Afrikaans en een kleine 2% kwam uit Zuid-Amerika. Van 33% was de nationaliteit niet gekend.

Overleg om alleenreizende minderjarigen beter te beschermen

Begin januari 2009 duidde Annemie Turtelboom, de toenmalige minister van Migratie- en Asielbeleid (sinds 17 juli 2009 minister van Binnenlandse Zaken), Ilse Derluyn, dokter in de Pedagogie aan de Universiteit Gent, aan als voorzitter van de werkgroep 'Task Force Alleenreizende Minderjarigen'. Deze werkgroep bestaat uit alle deskundige actoren in deze materie: de federale overheidsdiensten van Justitie, Binnenlandse en Buitenlandse Zaken, Migratie en Mobiliteit, het Federale Parket, de federale en lokale politie, Fedasil (federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers in België), het CGVS (Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen), het UNHCR (Hoog Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN) en Child Focus. De werkgroep heeft als missie de vele aanbevelingen uit het onderzoeksproject van Child Focus "De luchthaven, een veilige plek voor alleenreizende minderjarigen?", gerealiseerd in 2007 in samenwerking met de federale gerechtelijke politie, concreet uit te werken. Het doel van het concretiseren van deze aanbevelingen is een betere opsporing, identificatie en opvang van de (mogelijke) slachtoffers van seksuele uitbuiting, mensenhandel of mensensmokkel.

Hoopvol afwachten

Einde 2009 was het werk van deze Task Force goed opgeschoten. In een intern tussentijds verslag werden een hele reeks concrete actiepunten opgelijst die alle fasen van het traject van een internationaal alleenreizende minderjarige beschrijven (voor de reis, tijdens de reis, bij aankomst, tijdens het verblijf in het gastland, bij een eventuele terugkeer naar het herkomstland). De implementatie van deze acties vergt uiteraard een integrale aanpak, om tot effectieve en duurzame resultaten te leiden. De Task Force bepaalde ook een viertal prioritaire acties die, mits daadwerkelijke realisatie, tijdens het Belgisch EU Voorzitterschap in 2010 als "best practices" zouden voorgesteld kunnen worden. Helaas was het bij de redactie van dit jaarverslag nog helemaal niet duidelijk of het thema alleenreizende minderjarigen als agendapunt voor het voorzitterschap weerhouden wordt. De Stichting blijft dus in spanning afwachten of de politieke wil voldoende groot is om tot onderlinge afspraken te komen en samen een beleid ter bescherming van deze uiterst kwetsbare groep minderjarigen te voeren; een beleid dat model zou kunnen staan voor andere landen in Europa.

Op 7 juli 2009 verklaarde Kristine Kloeck, algemeen directeur van Child Focus, tijdens een hoorzitting van de Interne Commissie van de Senaat over een "voorstel van resolutie over de bescherming van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling":

"Volgens diverse organisaties vertrekken niet-begeleide minderjarige jongeren vrijwillig uit de open opvanginstelling en so what? Dit is hun recht. Ze hoeven dan ook niet opgespoord te worden. De centra verwijzen hierbij naar het profiel van de vertrekkers: kinderen van Roma-zigeuners die hun familie vervoegen, niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die hun tocht naar het Verenigd Koninkrijk willen verderzetten, jongeren die al langer (illegaal) in België verblijven en hier al bindingen hebben. Voor Child Focus gaat het, zolang de jongeren niet gelokaliseerd zijn en hun veiligheid niet verzekerd is, om 'verdwijningen' die, gelet op de bijzondere kwetsbaarheid van de kinderen en jongeren in kwestie, bijzondere aandacht verdienen. De visie van Child Focus hieromtrent steunt op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind dat stelt dat "een kind dat het leven in een gezin waartoe het behoort tijdelijk of blijvend moet missen, recht heeft op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege".

De algemeen directeur van Child Focus wil hier graag nog aan toevoegen:

"De eerste opvang voor NBMV moet dan ook preventief inspelen op dit verhoogd risico op slachtofferschap. Er werd -eindelijk- gehoor gegeven aan een desbetreffende aanbeveling in onze studie rond alleenreizende minderjarigen... Naar aanleiding van de crisis in de opvang voor asielaanvragers, werd op 5 oktober 2009 op initiatief van de heer Courard, staatssecretaris voor Sociale Integratie en Armoedebestrijding, een interkabinettenwerkgroep opgericht, die zich ondermeer buigt over de nood aan gedifferentieerde opvangvormen aangepast aan de verschillende profielen van NBMV. Een gedifferentieerd onthaalaanbod moet toelaten het aantal verdwijningen in te dijken en te voorkomen dat NBMV, die om welke reden ook in de huidige opvangcentra niet (meer) welkom zijn, zonder enige vorm van oriëntatie op straat terecht komen. We volgen deze kwestie van dichtbij verder op!"